

ISSN 2411-4413

ЕКОНОМІКА, ФІНАНСИ, МЕНЕДЖМЕНТ:

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ НАУКИ І ПРАКТИКИ

1' 2022 (59)

**«Економіка, фінанси, менеджмент:
актуальні питання науки і практики»
№ 1 (59) 2022**

Засновник:

Вінницький національний аграрний університет

*Свідоцтво про державну реєстрацію засобів масової інформації
№ 21154-10954ПП від 31.12.2014 р.*

ISSN 2411-4413

Редакційна колегія:

Головний редактор доктор економічних наук, професор **Гончарук І.В.**

Заступник головного редактора

кандидат економічних наук, доцент **Токарчук Д.М.**

Члени редакційної колегії:

доктор економічних наук, професор, академік НААН України **Калетнік Г.М.;**

доктор економічних наук, професор **Джекабсоне Сандра;**

доктор адміністративних наук, доцент **Спроге Ілзе;**

доктор економічних наук, професор **Вдовенко Л.О.;**

кандидат економічних наук, доцент **Ємчик Т.В.;**

доктор економічних наук, професор **Сахно А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Алескерова Ю.В.;**

доктор економічних наук, доцент **Логоша Р.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Пронько Л.М.;**

доктор економічних наук, доцент **Пришляк Н.В.;**

кандидат економічних наук, доцент **Брояка А.А.;**

доктор економічних наук, професор **Здирко Н.Г.;**

доктор економічних наук, професор **Свиноус І.В.;**

доктор економічних наук, професор,

член-кореспондент НААН України **Шпикуляк О.Г.**

Адреса редакції: **21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, тел. +38-096-754-50-74**

Сайт журналу: <http://efm.vsau.org/>, електронна адреса: efm_vnau@ukr.net

Відповідальний секретар журналу – **Вовк В.Ю.,**

літературний редактор – **Юмачікова О.М.,**

переклад іноземною мовою – **Ковальова К.В.,**

технічні редактори журналу – **Доцюк С.О., Тарасова О.С.**

**«Economy, finances, management:
topical issues of science and practical activity»
1'(59) 2022**

Founder:
Vinnytsia National Agrarian University

Certificate of registration of mass media № 21154-10954 PR of 31.12.2014

ISSN 2411-4413

Editorial board:

Editor in Chief Doctor of Economic Sciences, Professor **Honcharuk I.**

Deputy Chief Editor:

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Tokarchuk D.**

Members of the Editorial Board:

Doctor of Economic Sciences, professor,
academician of NAAS of Ukraine **Kaletnik G.;**

Doctor of Economics, Professor **Jekabsone Sandra;**

Doctor of Administrative Sciences, Associate Professor **Sproge Ilze**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Vdovenko L.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Yemchyk T.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Sakhno A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Aleskerova Yu.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Lohosha R.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Pronko L.;**

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor **Pryshliak N.;**

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor **Broyaka A.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Zdyrko N.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor **Svynous I.;**

Doctor of Economic Sciences, Professor,
corresponding member of NAAS of Ukraine **Shpykuliak O.;**

Address of the Editorial Office: **21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str.,
tel. +38-096-754-50-74**

Web site of the Journal: <http://efm.vsau.org/>, e-mail: efm_vnau@ukr.net

Executive secretary of the Editorial Board – **Vovk V.,**

Literary Editor – **Yumachikova O.,**

Translation into a Foreign Language – **Kovaleva K.,**

Technical Editors – **Dotsiuk S., Tarasova O.**

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 17.03.2020 року № 409). Спеціальності: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Журналу «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» присвоєно ідентифікатор цифрового об'єкта (Digital Object Identifier – DOI).

Журнал «Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики» включений до міжнародних наукометричних баз і каталогів наукових праць:

Index Copernicus Value з 2018 року, сайт:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, сайт:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Академія, сайт: <http://scholar.google.com.ua>

Матеріали друкуються українською, англійською і російською мовами. Номер схвалено і рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Вінницького національного аграрного університету, протокол № 10 від 29 квітня 2022 р.

Усі права застережені. Тексти статей, таблиці, графічний матеріал, формули захищені законом про авторські права. Передрук і переклад статей дозволяється за згодою авторів. Відповідальність за зміст публікацій і достовірність наведених у них даних та іншої інформації несуть автори статей. Висловлені у надрукованих статтях думки можуть не співпадати з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5009 від 10.11.2015 р.

The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the list of scientific professional editions of Ukraine on economics (Category «Б», Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 17.03.2020 № 409). Specialties: 051, 071, 072, 073, 075, 076, 241, 281.

Digital Object Identifier (DOI) assigned to The journal «**Economics, finance, management: topical issues of science and practical activity**» is included in the international scientometric databases and catalogs of scientific works:

Copernicus Value Index 2018, website:
<https://journals.indexcopernicus.com/representative/journal/list?lang=ru>

National Library of Ukraine named after V. Vernadsky, website:
<http://nbuv.gov.ua>

Google Scholar, website: <http://scholar.google.com>

The materials are printed in Ukrainian, English and Russian. The issue was approved and recommended for printing by the decision of the Academic Council of Vinnytsia National Agrarian University, Minutes № 10 of April 29, 2022

All rights are reserved. Texts of articles, tables, graphic material, formulas are protected by copyright law. Reprinting and translation of articles is permitted with the consent of the authors. The authors of the articles are responsible for the content of the publications and the accuracy of the data and other information contained therein. The opinions expressed in the printed articles may not be the same as those of the editorial board and do not impose any obligation on it.

Certificate of entry into the State Register of Publishers, Manufacturers and Distributors of Publishing Products DK № 5009 dated 10.11.2015.

ЗМІСТ

І.В. ГОНЧАРУК, І.В. ФУРМАН, О.В. ДМИТРИК КОМПЛЕКСНА ПЕРЕРОБКА ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ ІЛІНЕЦЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	7-20
Д.М. ТОКАРЧУК, С.В. БЕРЕЗЮК СОРТУВАННЯ, ЛОГІСТИКА Й ВТОРИННЕ ВИКОРИСТАННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ УКРАЇНИ	20-37
Я.П. ІЩЕНКО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ БІЗНЕСОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ Й ОПОДАТКУВАННЯ	37-55
В.М. НАГАЄВ, Г.О. НАГАЄВА, С.В. КУСКОВА ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ	56-64
І.В. ГОНЧАРУК, Л.В. КОВАЛЬ, В.І. СТАРОСУД РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВЕДЕННЯ ІНТЕГРОВАНОГО ОБЛІКУ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ	65-77
Л.О. ВДОВЕНКО, І.С. ВДОВЕНКО ФІНАНСОВІ МЕХАНІЗМИ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ	77-94
Ю.В. СТАВСЬКА АГРОТУРИСТИЧНІ КОМПЛЕКСИ В КОНТЕКСТІ ЗЕЛЕНОГО ЄВРОПЕЙСЬКОГО КУРСУ: ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ Й ПЕРСПЕКТИВИ	94-106
Ю.В. АЛЕСКЕРОВА, В.Л. ТОДОСІЙЧУК ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	107-121
О.В. КОВАЛЬ, К.В. БУРКО НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ В БДЖІЛЬНИЦТВІ	121-136
О.А. ПОДОЛЯНЧУК ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВ	136-153
І.В. ТОМАШУК ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА СУЧАСНІ ЕКОНОМІЧНІ СИСТЕМИ	153-165
С.І. СТРАПЧУК БІЗНЕС-МОДЕЛІ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	166-181

CONTENT

HONCHARUK INNA, FURMAN IRYNA, DMYTRYK OLEH COMPREHENSIVE PROCESSING OF SOLID WASTE RECYCLING AS A WAY FOR SOLVING ECOLOGICAL PROBLEMS OF THE ILLINETSK TERRITORIAL COMMUNITY	7-20
TOKARCHUK DINA, BEREZIUK SERGIY SORTING, LOGISTICS AND SECONDARY USE OF SOLID HOUSEHOLD WASTE OF UKRAINE	20-37
ISHCHENKO YANA PROVISION OF THE INFORMATION FUNCTION OF AGRICULTURAL BUSINESS MANAGEMENT IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING	37-55
NAGAYEV VIKTOR, NAGAYEVA GALYNA, KUSKOVA SVITLANA DIGITALIZATION OF EDUCATIONAL RESOURCES IN THE PROCESS OF REMOTE TRAINING OF ECONOMIC PROFESSIONALS	56-64
HONCHARUK INNA, KOVAL LIUBOV, STAROSUD VITALIY REALITIES AND PROSPECTS OF INTEGRATED ACCOUNTING BY BUSINESS ENTITIES	65-77
VDOVENKO LARYSA, VDOVENKO IRYNA FINANCIAL MECHANISMS OF INFLUENCE ON THE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES OF THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY	77-94
STAVSKA YULIYA AN AGROTOURIST COMPLEXES IN THE CONTEXT OF THE GREEN EUROPEAN COURSE: VECTORS OF THE DEVELOPMENT AND PROSPECTS	94-106
ALESKEROVA YULIYA, TODOSIICHUK VOLODYMYR THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF ENTERPRISE VALUE EVALUATION	107-121
KOVAL OLENA, BURKO KATERYNA DIRECTIONS OF IMPROVEMENT OF MANAGEMENT ACCOUNTING IN BEEKEEPING	121-136
PODOLIANCHUK OLENA FEATURES OF ACCOUNTING AND TAXATION OF PROFITS OF ENTERPRISES	136-153
TOMASHUK INNA THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION PROCESSES ON MODERN ECONOMIC SYSTEMS	153-165
STRAPCHUK SVITLANA BUSINESS MODELS OF CIRCULAR ECONOMY IN ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE	166-181

<https://kks.kiev.ua/rozdilnyj-zbir-pobutovyh-vidhodiv-pytannya-samodystsypliny-i-zaporuka-prosvitannya/> [in Ukrainian].

24. Zavhorodnia, N.I., & Shvovarov, O.A. (2013). Orhanizatsiino-metodychni zakhody povodzhennia z tverdymy pobutovymy vidkhodamy [Organizational and methodological measures for solid waste management]. *Voprosy khymy i khymycheskoi tekhnolohyy – Questions of chemistry and chemical technology*, 2, 97-100 [in Ukrainian].

25. Priorytet Uriadu – efektyvnyi rynek povodzhennia z vidkhodamy, – roziasnennia Minrehionu [The Government's priority is an efficient waste management market, the Ministry of Regional Development explains]. *minregion.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/priorytet-uryadu-efektivnyi-rinok-povodzhennia-z-vidhodami-roz-yasnennia-minregionu/> [in Ukrainian].

Відомості про авторів

ТОКАРЧУК Діна Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: tokarchyk_dina@ukr.net).

БЕРЕЗЮК Сергій Володимирович – кандидат економічних наук, доцент кафедри адміністративного менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: sergejj.berezjuk@gmail.com).

ТОКАРЧУК Dina – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of the Administrative Management and Alternative Energy Resources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: tokarchyk_dina@ukr.net).

BEREZIUK Sergiy – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: sergejj.berezjuk@gmail.com).

УДК [657+336.221]:631.1:004''364''

DOI: 10.37128/2411-4413-2022-1-3

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ФУНКЦІЇ
УПРАВЛІННЯ
АГРАРНИМ
БІЗНЕСОМ В
УМОВАХ
ВОЄННОГО СТАНУ:
ОСОБЛИВОСТІ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО
ОБЛІКУ Й
ОПОДАТКУВАННЯ**

ІЩЕНКО Я.П.,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
в галузях економіки,
Вінницький національний аграрний університет
(м. Вінниця)

Публікація присвячена розробці рекомендацій сільськогосподарським підприємствам щодо обліку специфічних операцій для забезпечення функції управління в умовах воєнного стану. Виокремлено основні проблеми провадження бізнесу, які є наслідком воєнної агресії Росії проти України.

У статті узагальнено особливості інформаційного забезпечення потреб управління аграрним бізнесом в умовах воєнного стану. Обґрунтовано доцільність лібералізації вимог до первинного обліку на час особливого періоду, що дозволить адаптувати систему документування до специфіки організації бізнес-процесів в умовах воєнного стану. Означено основні зміни в організації трудових відносин й обліку розрахунків за виплатами працівникам. Розглянуто порядок оподаткування благодійної допомоги з урахуванням змін у чинному законодавстві, процедуру оцінки благодійної допомоги й запропоновано методику її обліку за надання і отримання. Досліджено алгоритм надання державної допомоги малим і середнім сільськогосподарським товаровиробникам через компенсацію відсоткової ставки за залученими кредитами, запропоновано методику обліку такої допомоги. Виокремлено, як специфічний об'єкт обліку, майно підприємств, яке через територіальне його розміщення у зоні активних бойових дій, у зоні тимчасової окупації чи через інші негативні фактори впливу війни, втратило свою корисність. Зроблено висновок про те, що порядок визначення суми очікуваного відшкодування активу й утрат від зменшення його корисності, який наводиться у НП(С)БО № 28, не може бути використаний у випадку знищення майна (повного чи часткового) і в результаті інших негативних факторів впливу війни. Такий порядок оцінки має визначити держава централізовано, враховуючи поточні втрати й збитки від втраченої вигоди у майбутньому. Запропоновано порядок облікового відображення втрат від зменшення корисності такого майна. Досліджено можливості податкового менеджменту сільськогосподарських підприємств щодо зміни системи оподаткування бізнесу в умовах дії воєнного стану. Запропоновано методичні прийоми відображення в обліку розрахунків за єдиним податком платників 3 групи.

Ключові слова: бухгалтерський облік, воєнний стан, оподаткування, трудові відносини, благодійна допомога, кредит, втрата корисності активів.

Табл.: 6. Рис.: 3. Літ.: 23.

PROVISION OF THE INFORMATION FUNCTION OF AGRICULTURAL BUSINESS MANAGEMENT IN CONDITIONS OF MARTIAL LAW: FEATURES OF ACCOUNTING AND AUDITING

ISHCHENKO Yana,
*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the
Department of Account and Taxation in the Fields of the Economy,
Vinnytsia National Agrarian University
(Vinnytsia)*

The publication is devoted to the development of recommendations for agricultural enterprises on the accounting of special operations to ensure the management function in conditions of martial law. The main problems of doing business, which are a consequence of Russia's military aggression against Ukraine, are highlighted.

The article summarizes the features of information support for the needs of agrarian business management in conditions of martial law. The expediency of liberalization of requirements for primary accounting for the period of a special period is substantiated, which will allow adaptation of the documentation system to the specifics of the organization of business processes in conditions of martial law. The main changes in the organization of labor relations and accounting for payments to employees are identified. The procedure for taxation of charitable assistance taking into account changes in current legislation, the procedure for assessing charitable assistance and the method of accounting for its provision and receipt are proposed. The procedure for providing

state aid to small and medium-sized agricultural producers through the compensation of interest rates on loans has been studied, and the method of accounting for such aid has been proposed. The property of enterprises, which is due to its territorial location in the zone of active hostilities, in the zone of temporary occupation or due to other negative factors of the war, is singled out as a specific object of accounting that has lost its usefulness. It is concluded that the procedure for determining the amount of expected return on assets and losses from impairment, given in NP (S) BU №28, cannot be used in case of destruction of property (full or partial) and as a result of other negative factors of the war. Such an assessment procedure should be determined by the state centrally, taking into account current losses and losses from lost profits in the future. The order of accounting of losses of usefulness of such property is offered. Possibilities of tax management of agricultural enterprises to change the system of business taxation under martial law have been studied. Methodical methods of reflection in the accounting of calculations for the single tax of payers of the 3rd group are offered.

Key words: accounting, martial law, taxation, labor relations, charitable assistance, credit, loss of usefulness of assets.

Tabl.: 6. Fig.: 3. Ref.: 23.

Постановка проблеми. Функціонування підприємств аграрного сектору економіки України в умовах війни є запорукою продовольчого забезпечення ЗСУ й цивільного населення, створення надійного тилу, гарантією перемоги країни. Сьогодні аграрний сектор економіки не лише формує продовольчу безпеку країни, від його стабільної роботи залежить економічна безпека й збереження суверенітету держави загалом.

За даними Уряду, за перший місяць повномасштабної війни втрати України перевищують один трильйон доларів США. За словами прем'єр-міністра України Дениса Шмигала – це інфраструктурні втрати: руйнування мостів, доріг, житла, будівель, споруд, які склалися на кінець березня близько 270 млрд доларів. Друга складова – це втрати української економіки через падіння валового внутрішнього продукту (ВВП). За підрахунками, ця сума становила понад 290 млрд доларів. Третя складова підрахунків – втрати внаслідок зменшення ВВП у перспективі [1].

Наша країна несе військові втрати та втрати цивільного населення. У регіонах, де точаться бойові дії, не функціонує більшість бізнесових структур, на решті території бізнес також зазнав втрат. Відбувся відтік іноземних інвестицій з національної економіки.

Наразі зменшився агроекспорт. Україна належить до ключових держав-постачальників продовольства на світовий ринок. Країна-агресор заблокувала ключові експортні шляхи України – морські порти. Для забезпечення внутрішнього ринку продуктами харчування на час воєнного стану Уряд заборонив експорт низки видів сільськогосподарської продукції, серед них: овес, просо, гречка, цукор, сіль, жито, велика рогата худоба, м'ясо й субпродукти з ВРХ [5].

Усе це, безперечно, матиме негативний вплив на економічну ситуацію і призведе до скорочення валового внутрішнього продукту України й, однозначно, спричинить серйозні проблеми із забезпеченням продовольчими ресурсами багатьох країн світу.

Отже, перед менеджментом сільськогосподарських підприємств постало складне завдання переорієнтації свого бізнесу, з одного боку, відповідно до потреб

держави й вимог воєнного стану, з іншого – для забезпечення ефективної діяльності у складних умовах сьогодення. Ефективність прийнятих управлінських рішень багато в чому залежить від якості інформаційного забезпечення менеджменту, основою якого є інформація бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми продовольчої, економічної та енергетичної безпеки в Україні й світі через призму загострення політичної ситуації наразі є актуальними й досліджуються науковою спільнотою, зокрема в працях Г.М. Калетніка [2], Д.М. Токарчук [2], І.В. Гончарук [3] та ін. Стан і розвиток державної фінансової підтримки аграрного сектору України в сучасних умовах розглядаються Н.І. Коваль [4], О.Д. Радченко [4]. Економічні наслідки військової агресії проти України наразі є предметом досліджень не лише українських, а й багатьох зарубіжних вчених. Серед них С.В. Іванов, В.І. Кравченко, Є.В. Степанюк, Ю.О. Городніченко й інші. Проте, проблеми інформаційного забезпечення управління бізнесом у складних умовах воєнного стану сьогодні залишаються поза увагою науковців.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є розробка науково-обґрунтованих рекомендацій сільськогосподарським підприємствам щодо обліку специфічних операцій для забезпечення функції управління в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. За інформацією Державної служби статистики України, економіка країни станом на кінець 2021 р. мала ознаки стабільної. Починаючи з 2016 р. спостерігалось стабільне відновлення ВВП до зростаючого рівня 2011 р. Реальний ВВП у 2021 р. порівняно з 2020 р. збільшився на 3,4% (рис. 1).

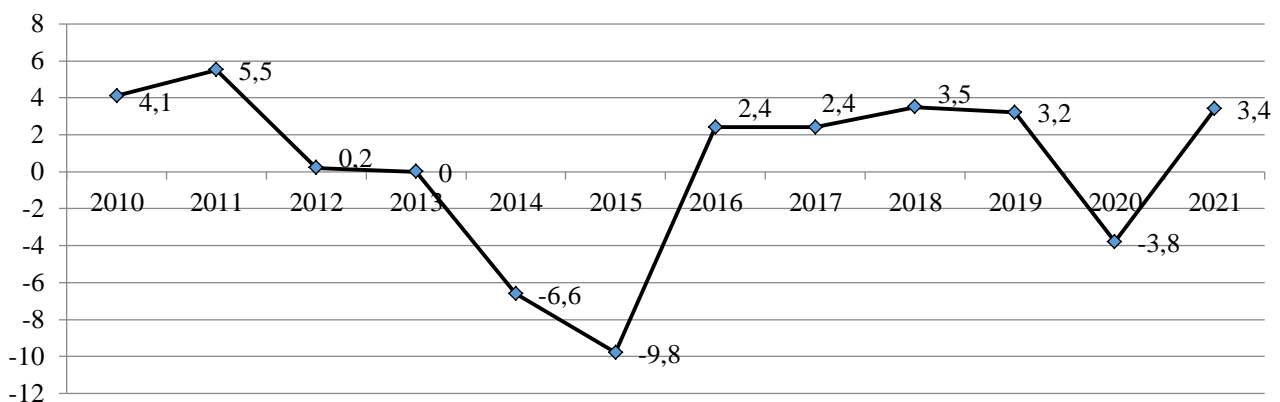

Рис. 1. Зміни реального ВВП в Україні (у % до попереднього року)

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України [6]

Продукція сільського, лісового, рибного господарства й переробної промисловості в 2021 р. становила практично 21% номінального ВВП країни (табл. 1).

За підсумками 2021 р. сільське господарство показало найвищий приріст виробництва. Реальний ВВП у сільському господарстві в 2021 р. порівняно з 2020 р. зріс на 14,4%, переробної промисловості – на 2,3%. У результаті сільське, лісове та рибне господарство у 2021 р. дали найвищий відсоток до ВВП серед усіх секторів економіки – 10,6% [6].

Участь аграрного сектору економіки у формуванні валового внутрішнього продукту України в 2021 р.

Показники	У фактичних цінах (номінальний ВВП)		У постійних цінах 2016, % до попереднього року	
	млн грн	% до підсумку	зміна обсягу	зміна дефлятора
Валовий внутрішній продукт	5459574	100,0	3,4	25,1
Валова додана вартість:				
Сільське, лісове й рибне господарство	580519	10,6	14,4	29,0
Переробна промисловість	562471	10,3	2,3	28,9
Добувна промисловість	364199	6,7	1,2	86,4
Операції з нерухомим майном	304060	5,6	6,0	6,6
Інформація та телекомунікації	246021	4,5	6,5	10,3
Постачання електроенергії та газу	183176	3,4	0,6	48,2
Будівництво	151826	2,8	7,1	18,6

Джерело: сформовано автором за даними Державної служби статистики України [6]

За результатами 2021 р. Україна посідала п'яте місце у світі за експортом пшениці, четверте – за експортом кукурудзи, третє – за продажем ячменю та перше – за експортом соняшникової олії. Наша держава займала лідируючі позиції в світі у виробництві ріпаку, гороху, проса, горіхів, пшеничної муки, меду й іншої аграрної продукції. На продукцію аграрного сектору припадає найбільша частка загального експорту України (близько 41%) [6].

Агресія Російської Федерації докорінно змінила економіку нашої держави. Прогноз зниження ВВП у першому кварталі 2022 року за даними Міністерства економіки України складає 16%, а річне падіння може сягнути 40% [7]. Найбільше постраждали ті галузі, у яких неможлива дистанційна робота, зокрема сільське господарство.

Однозначно, діяльність сільськогосподарських підприємств в умовах війни й воєнного стану значно ускладнилась. Виникла низка проблем, із якими суб'єкти господарювання не стикались за звичайних умов провадження діяльності. Ведення сільськогосподарського бізнесу на тимчасово окупованих територіях є практично неможливим, якщо ж підприємство знаходиться на території, де не ведуться активні бойові дії, основними проблемами є наступні:

- ускладнене матеріально-технічне забезпечення посівної кампанії (паливно-мастильні матеріали, насінневий матеріал, добрива, засоби захисту рослин тощо) і виробничої діяльності у тваринництві (корми, засоби захисту тварин);

- унаслідок порушеної логістики значно ускладненим є збут виробленої продукції (особливо продукції з коротким терміном зберігання);

- загальна мобілізація призводить до відтоку кадрів, а поставлена на військовий облік техніка може бути вилучена для військових потреб;

- деякі виробничі потужності й інфраструктура внаслідок воєнних дій можуть бути пошкоджені, знищені чи їхнє використання за призначенням є неможливим або недоцільним;

- значно зросли видатки держави на забезпечення військових, гуманітарних, соціальних потреб і ліквідацію наслідків агресії, що тягне за

собою зміни в системі оподаткування бізнесу.

У нашому дослідженні зупинимось на обліковому відображенні безпрецедентних операцій діяльності сільськогосподарських підприємств, що відбуваються сьогодні внаслідок воєнної агресії Росії.

Розпочнемо з документального відображення операцій. Первинне спостереження є єдиною базою для формування інформації, яка використовується з метою управління на різних рівнях. Документування господарських операцій має бути суцільним і безперервним. Тобто, у нинішніх складних умовах діяльності для інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень важливим є збереження суцільного документування усіх без винятку господарських операцій.

Міністерство аграрної політики та продовольства України надало роз'яснення щодо можливих форм первинних документів, де, зокрема, зазначається, що з урахуванням воєнного стану в Україні, у разі відсутності технічної можливості друку документа, суб'єктом господарювання можуть надсилатися електронні розрахункові документи на наданий споживачем абонентський номер чи адресу електронної пошти. Крім того, суб'єкт господарювання може відтворити на дисплеї програмного реєстратора розрахункових операцій QR-код, що дає змогу споживачеві здійснювати його зчитування та ідентифікацію з розрахунковим документом за структурою даних, які в ньому містяться. З урахуванням складності часу допускається можливість надання споживачам розрахункових документів у інших формах. Разом із тим, зазначені документи повинні містити всі обов'язкові реквізити [8].

Отже, в особливих умовах ведення господарської діяльності, для забезпечення суцільності документування та формування оптимальних інформаційних потоків, суб'єкти господарювання можуть формувати первинні документи як у паперовому, так і в електронному вигляді, водночас використовуючи як типові, так і довільні форми. Довільні форми первинних документів повинні містити обов'язкові реквізити, визначені Положенням про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку від 24.05.1995 р. № 88 [9].

Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 69/2022 у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України оголошено проведення загальної мобілізації [10]. Відповідно до статті 119 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП) на час виконання державних або громадських обов'язків, якщо за чинним законодавством України ці обов'язки можуть здійснюватися у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку. Працівники, призвані на військову службу, не підлягають звільненню на підставі пункту 3 частини першої статті 36 КЗпП, а лише увільняються від виконання обов'язків, передбачених трудовим договором, який оформляється відповідним наказом (розпорядженням) роботодавця [11].

Підставою для збереження місця роботи, посади й середнього заробітку працівника підприємства, зокрема сільськогосподарського (незалежно від

організаційно-правового статусу суб'єкта господарювання та його форми власності), є сам факт прийняття працівника на військову службу.

Враховуючи специфіку служби в територіальній обороні, яка може передбачати не постійне, а періодичне залучення працівника до виконання своїх обов'язків, роботодавцю не потрібно в обов'язковому порядку видавати наказ про увільнення працівника від виконання роботи за трудовим договором. У кожному конкретному випадку потрібно виходити з рівня залучення працівника до участі в територіальній обороні, кількості робочого часу, який витрачає працівник на цю діяльність й ефективність і можливість виконання його обов'язків за трудовим договором. Водночас, на час виконання працівниками обов'язків із територіальної оборони у робочий час, їм гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку. Документом, який підтверджує участь у територіальній обороні, є контракт добровольця територіальної оборони [12].

Особливості організації праці й трудових відносин між роботодавцями й працівниками в умовах війни врегульовує Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2136-IX [13]. Згідно з нормами цього закону, з метою оперативного залучення до виконання роботи нових працівників, а також усунення кадрового дефіциту й браку робочої сили, зокрема внаслідок фактичної відсутності працівників, які евакуювалися в іншу місцевість, перебувають у відпустці, простої, тимчасово втратили працездатність або місцезнаходження яких тимчасово невідоме, роботодавці можуть укладати з новими працівниками строкові трудові договори у період дії воєнного стану або на період заміщення тимчасово відсутнього працівника.

Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану» від 03.03.2022 р. № 194 встановлено, що в умовах правового режиму воєнного стану підприємства, які задовольняють потреби Збройних Сил, інших військових формувань, населення мають право здійснювати бронювання військовозобов'язаних. Перелік професій і посад, що підлягають бронюванню є закритим. Проте, зазначається, що бронювання стосується підприємств і галузей стратегічного значення і, зокрема, певних спеціалістів агропромислового комплексу. Для бронювання до Міністерства економіки України подають погоджені Міністерством оборони України пропозиції щодо бронювання військовозобов'язаних на підприємствах, в установах й організаціях за формою, визначеною у додатку 1 до Постанови № 194 [14]. У зазначеній формі вказується прізвище, ім'я та по-батькові особи, внесеної до пропозицій щодо бронювання, а також рік народження, займана посада, військове звання, військово-облікова спеціальність, найменування та адреса підприємства, назва територіального центру й соціальної підтримки (за місцем розташування підприємства й за місцем перебування військовозобов'язаного на військовому обліку). Міністерство економіки України протягом одного робочого дня ухвалює рішення щодо бронювання військовозобов'язаних і надсилає його копію Міністерству оборони України,

а також підприємствам, що формували пропозиції. У рішенні, зокрема, зазначається термін дії відстрочки, який не може перевищувати шести місяців [14].

Більшість сільськогосподарських товаровиробників у перші дні війни здійснювали поставку продовольства, пального з власних запасів, надавали техніку для потреб ЗСУ, територіальної оборони, цивільного населення на безоплатній основі. Для забезпечення життєдіяльності бізнесу, він має функціонувати на принципах ринкової економіки. Проте, благодійна допомога продовжує надаватись сільськогосподарськими бізнесовими структурами й сьогодні. З іншого боку, саме аграрні підприємства потребують допомоги в матеріально-технічному забезпеченні своєї діяльності й, перш за все, у забезпеченні посівної кампанії.

За оперативними даними Уряду, посівну кампанію цього року можна буде провести на 6 млн га, що становить 80% від площі, яка була засіяна минулого року. Міністерство аграрної політики та продовольства України повідомляє, що станом на 12.03.2022 р. мінеральні добрива були закуплені на 80% від потреби, насіння – на 75%, засоби захисту рослин – на 55%. Паливо планується отримувати за допомогою налагодження транспортування, зміни напрямків логістики. Міністерство проводить моніторинг потреб сільськогосподарських товаровиробників у зазначених ресурсах й організовує їхню поставку, зокрема й у вигляді благодійної допомоги [15].

За словами прем'єр-міністра України Дениса Шмигала, найважча в історії України посівна кампанія проходить доволі успішно завдяки злагодженій роботі аграріїв і держави. Окрім іншого, держава допомагає сільськогосподарським товаровиробникам насінням, паливом, добривами [16]. У мирний час операції з надання та отримання благодійної допомоги відбувались вкрай рідко. Проте, сьогодні для сільськогосподарських підприємств вони є скоріше нормою, аніж винятком. Як із врахуванням змін у законодавстві сьогодні здійснюється оподаткування та облік благодійної допомоги, розглянемо далі.

Відповідно до пункту 33 підрозділу 4 розділу XX Податкового кодексу України (далі – ПКУ), тимчасово не здійснюється коригування фінансового результату до оподаткування щодо сум коштів або вартості матеріальних цінностей, виконаних робіт, наданих послуг за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України, які добровільно перераховані (передані) на потреби оборони держави [17]. Отже, підприємства, що є платниками податку на прибуток, можуть відносити повну вартість благодійної допомоги (грошової та товарної) до витрат діяльності, які зменшують оподатковуваний фінансовий результат.

Відповідно до вимог ПКУ, надання товарної благодійної допомоги є операцією з постачання товарів/послуг, тобто, об'єктом оподаткування ПДВ [17]. Проте, згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 р. № 202 встановлено, що в умовах воєнного стану не поширюються встановлені законодавством вимоги щодо отримання, використання, обліку й звітності благодійної допомоги від юридичних та фізичних осіб – резидентів і

нерезидентів [18]. Це означає, що не лише фінансова, а й товарна благодійна допомога в умовах воєнного стану не є об'єктом оподаткування ПДВ.

За надання товарної благодійної допомоги її потрібно оформити накладною та відобразити в обліку, як інші операційні витрати, списавши передані матеріальні цінності за обліковою вартістю. У системі рахунків зазначені операції потрібно відображати за дебетом рахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» і кредитом рахунків 20 «Виробничі запаси», 26 «Готова продукція», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 28 «Товари» тощо (залежно від виду матеріальних цінностей, які були передані як благодійна допомога).

Під час отримання насіння, садивного матеріалу, добрив, засобів захисту рослин чи тварин, пального, основних засобів на безоплатній основі, їх потрібно оприбуткувати, оцінивши водночас за методикою, передбаченою відповідними стандартами обліку (залежно від виду отриманих матеріальних цінностей) (табл. 2).

Таблиця 2

Порядок оцінки отриманої благодійної допомоги у вигляді основних засобів і виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах

Вид матеріальних цінностей, отриманих як благодійна допомога	Нормативний акт, за яким здійснюється оцінка	Порядок оцінки
Виробничі запаси (паливо, мастильні матеріали, насіння, садивний матеріал, корми, засоби захисту рослин і тварин, мінеральні добрива тощо)	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»	Первісною вартістю запасів, одержаних підприємством безоплатно, визнається їхня справедлива вартість із урахуванням витрат, передбачених пунктом 9 цього Національного положення (стандарту). До таких витрат належать: транспортно-заготівельні витрати (затрати на заготівлю запасів, оплата тарифів (фрахту) за вантажно-розвантажувальні роботи й транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їхнього використання, зокрема витрати зі страхування ризиків транспортування запасів); інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням запасів і доведенням їх до стану, у якому вони придатні для використання в запланованих цілях.
Основні засоби (сільськогосподарська техніка, автомобільний транспорт тощо)	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби»	Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їхній справедливій вартості на дату отримання з урахуванням витрат, передбачених пунктом 8 Національного положення (стандарту) № 7. До таких витрат належать: реєстраційні збори; витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на транспортування, установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

Джерело: сформовано автором на основі [19, 20]

Облік надходження благодійної допомоги обліковується на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження», на субрахунку 483 «Благодійна допомога», де ведеться облік надходження та використання коштів (товарів, робіт, послуг) благодійної допомоги, яка, відповідно до законодавства, звільняється від оподаткування податком на додану вартість.

Облікове відображення отриманої та наданої благодійної допомоги в системі рахунків бухгалтерського обліку представлено в табл. 3.

Кореспонденція рахунків з обліку благодійної допомоги

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Передача як благодійну допомогу фінансових і матеріальних ресурсів	949	301, 311, 10, 20, 27 та ін.
2	Віднесення витрат, пов'язаних із передачею благодійної допомоги, на фінансові результати	791	949
3	Отримано благодійну допомогу (насіння, садивний матеріал, добрива, засоби захисту рослин чи тварин, пальне, основні засоби)	15, 20	483
4	Після використання виробничих запасів, отриманих як благодійної допомоги за призначенням, її вартість списується на доходи	483	718
5	Віднесення доходів, пов'язаних із отриманням благодійної допомоги, на фінансові результати	718	791

Джерело: власна розробка автора

Через недостатність власних ресурсів для провадження посівної кампанії 2022 р. перед сільськогосподарськими товаровиробниками гостро постало питання залучення кредитних ресурсів. За оцінками Міністерства аграрної політики та продовольства України, загальна потреба в коштах для проведення таких робіт складає близько 100 млрд грн. Уряд прийняв постанову «Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам» [21]. Згідно з зазначеною Постановою, малі та середні сільськогосподарські товаровиробники, дохід яких за минулий рік не перевищує 20 млн євро, і які мають у користуванні менше 10 000 га сільськогосподарських угідь, мають право на отримання короткострокового кредиту в сумі до 50 млн грн на пільгових умовах. За такими кредитами державою здійснюється повна компенсація відсоткової ставки на період воєнного стану, чи до завершення строку кредитування.

Відшкодування державою кредитних відсотків за надання банками кредитів сільськогосподарським товаровиробникам вважається в обліку цільовим фінансуванням. За відображення зазначених операцій у системі рахунків бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств пропонуємо у складі синтетичного рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» відкрити субрахунок 485 «Бюджетне відшкодування відсотків за кредит». Кореспонденцію рахунків із відображення пільгового кредитування сільськогосподарських підприємств в умовах воєнного стану наведено в табл. 4.

Таблиця 4

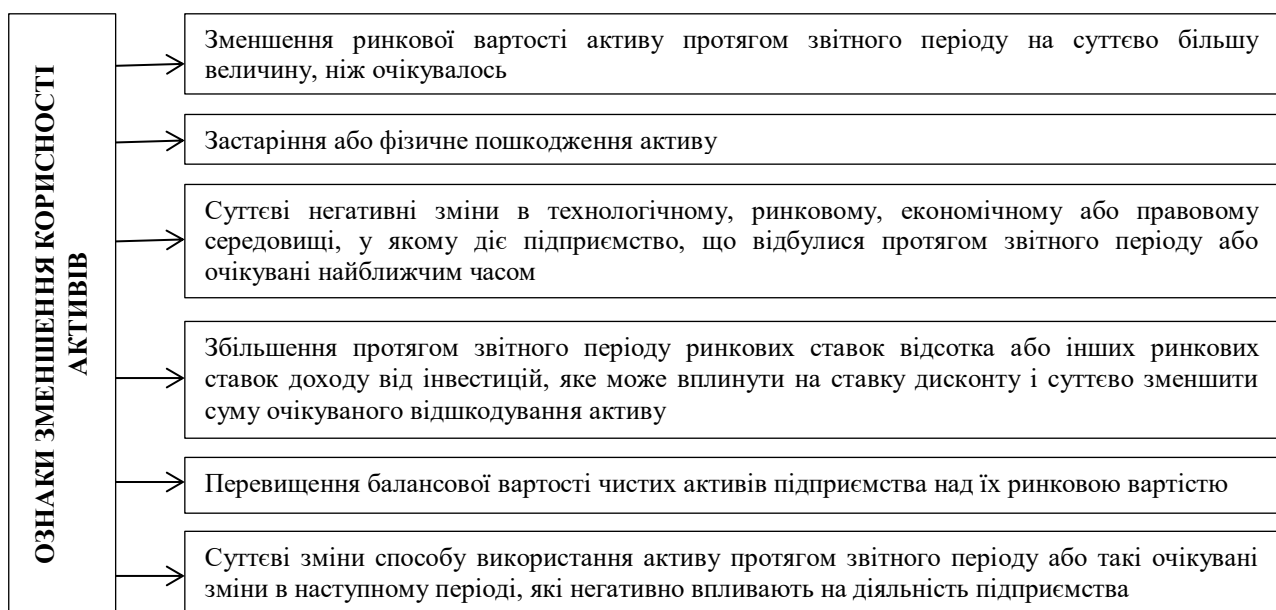
Кореспонденція рахунків із обліку компенсації відсотків за кредитами

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	На поточний рахунок підприємства зараховано короткостроковий кредит за програмою кредитної підтримки сільськогосподарських товаровиробників	311	601
2	Нараховано відсотки за користування кредитом	951	684
3	На суму бюджетного відшкодування банківських відсотків	684	485
4	Відображення використання сум цільового фінансування	485	718
5	Віднесення доходів, пов'язаних із відшкодуванням відсотків за користування кредитом, на фінансові результати	718	791
6	Віднесення витрат, пов'язаних із нарахуванням банківських відсотків, на фінансові результати	791	951

Джерело: власна розробка автора

Ще одним специфічним об'єктом обліку стало майно підприємств, яке через територіальне його розміщення в зоні активних бойових дій, у зоні тимчасової окупації чи через інші негативні фактори впливу війни й пов'язаних із нею обставин (ринкових, економічних, правових тощо), втратило свою корисність. Водночас такі активи можуть бути зруйнованими, частково зруйнованими, або залишатись неушкодженими. Через неможливість їхнього подальшого використання чи через використання такого майна не за призначенням суб'єкти господарювання несуть втрати.

Втрати від зменшення корисності активу – це сума, на яку балансова (залишкова) вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування [22]. Ознаками зменшення корисності активів, згідно з п. 6. Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 28 є наступні (рис. 2).

Рис. 2. Ознаки зменшення корисності необоротних активів
Джерело: сформовано автором на основі [22]

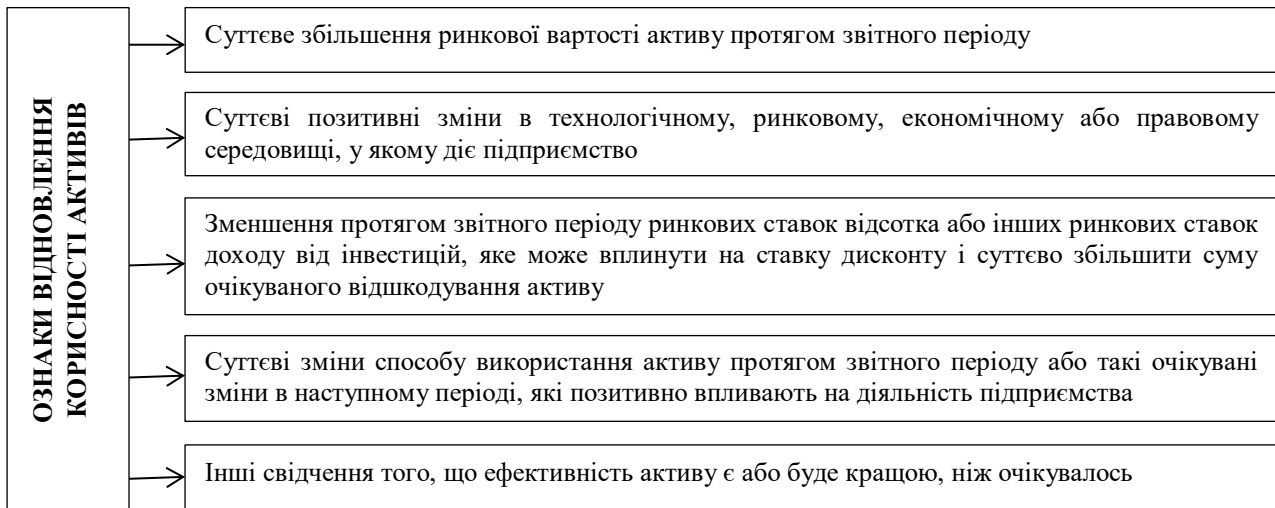
Якраз події, які є наслідком російської агресії, часто призводять до зменшення корисності активів підприємств через їхнє фізичне пошкодження, негативні зміни в ринковому, економічному, правовому середовищі, у якому функціонує бізнес, чи використання активу не за призначенням.

Під час встановлення факту зменшення корисності активу за наведеними ознаками, суб'єкт господарювання має визначити суму очікуваного його відшкодування. Методика розрахунку суми втрат від зменшення корисності об'єктів і сум очікуваного відшкодування активу наводиться в НП(С)БО № 28. Проте, визначений порядок оцінки втрат від зменшення корисності активів, на нашу думку, не може бути використаний у випадку знищення (повного чи часткового) і в результаті інших негативних факторів впливу війни. Таку методику оцінки має визначити держава централізовано, урахуваючи поточні втрати й збитки від втраченої вигоди у майбутньому.

Такі втрати відображають у складі «Інших витрат» на рахунку 97 із використанням субрахунку 972 «Втрати від зменшення корисності активів».

При цьому на суму операції збільшують знос (амортизацію) основних засобів чи інших необоротних активів за кредитом рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів».

НП(С)БО 28 визначає, що після завершення впливу негативних факторів та позитивних змін у ринковому, економічному, правовому середовищі, суб'єкт господарювання має відновити вартість майна в обліку й звітності, а також відобразити доходи від відновлення їхньої корисності активів. Ознаки відновлення корисності майна представлені на рис. 3.

Рис. 3. Ознаки відновлення корисності необоротних активів

Джерело: сформовано автором на основі [22]

Вигоди від відновлення корисності активу за принципом відповідності доходів і витрат потрібно визнавати доходами іншої діяльності. Активи, водночас, відображаються в обліку й фінансовій звітності за переоціненою вартістю. Амортизацію на майно, після відновлення корисності, потрібно нараховувати на відновлену вартість, виходячи з терміну корисного використання, переглянутого після переоцінки.

Отримані від відновлення корисності активів вигоди в обліку відображаються за дебетом субрахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів» та кредитом субрахунку 742 «Дохід від відновлення корисності активів».

Бойові дії на значній території нашої держави та тимчасова окупація регіонів країни обумовили нагальну необхідність підтримки бізнесу на відносно безпечних територіях. Застосування податкових важелів впливу на економіку держави, посилення регулюючої функції податків в умовах воєнної агресії Російської Федерації і стали причиною кардинальних змін у системі оподаткування України. З 24 лютого 2022 р. було прийнято низку законодавчих актів, які визначають податкову політику держави в умовах воєнного стану. Найбільш вагомими змінами до ПКУ були внесені Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX [23]. Зокрема, ним вносяться зміни до спрощеної системи оподаткування. Так, із 1 квітня 2022 року фізичні особи підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи, мають право не сплачувати єдиний податок. Водночас

декларація платника єдиного податку фізичної особи – підприємця не заповнюється такими платниками податку за період, у якому єдиний податок не сплачується. Найбільші новації стосуються оподаткування платників єдиного податку 3 групи, розглянемо їх у табл. 5.

Таблиця 5

Зміни в оподаткуванні платників єдиного податку 3 групи

Характеристики	Відповідно до ПКУ (до 01.04.2022 р.)	Відповідно до Закону України № 2120-IX (після 01.04.2022 р.)
Платники податку	Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 1167 розмірів мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року (на 2022 р. ця сума складала 7 585 500 грн). За кількістю найманих працівників обмежень немає.	Платниками єдиного податку третьої групи можуть бути фізичні особи – підприємці та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 10 млрд грн. За кількістю найманих працівників обмежень немає.
Ставки податку	3% та 5% від доходу	2% від доходу
Платники єдиного податку звільнюються від	Податку на прибуток підприємств	Податку на додану вартість, податку на прибуток підприємств
Податковий (звітний) період	Квартал	Календарний місяць

Джерело: сформовано автором на основі [17, 23]

Сільськогосподарські підприємства – платники єдиного податку 4 групи, як і інші суб'єкти господарювання, можуть перереєструватись для використання спеціального режиму, як платники податку 3 групи.

Під час нарахування єдиного податку 4 групи суб'єкти господарювання відносили його суму до складу загальноновиробничих витрат, а після розподілу – до собівартості виробленої продукції. Проте, єдиний податок 3 групи, за вітчизняною обліковою практикою, відображається у складі адміністративних витрат. Водночас, визнаються зобов'язання перед бюджетом за податками й складається кореспонденція рахунків за дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати» і кредитом субрахунку 641 «Розрахунки за податками».

Позаяк базою оподаткування єдиним податком 3 групи є дохід, логічно під час облікового відображення його нарахування не збільшувати суму витрат, а зменшувати суму доходу відповідного виду діяльності (основної, іншої операційної, фінансової, інвестиційної) (табл. 6).

Таблиця 6

Пропонована кореспонденція рахунків з обліку єдиного податку платників 3 групи

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Д-т	К-т
1	Відображено дохід від реалізації продукції, товарів, робіт (послуг)	36	70
2	Нараховано єдиний податок із доходу основної діяльності	70	641
3	Відображено дохід іншої операційної діяльності	31, 37, 36, 48, 63 та ін.	71
4	Нараховано єдиний податок із доходу іншої операційної діяльності	71	641
5	Відображено дохід від фінансових операцій	14, 373	72, 73
6	Нараховано єдиний податок із доходу від фінансових операцій	72, 73	641
7	Відображено дохід від інвестиційної та іншої діяльності	10, 13, 20, 36, 37, 42, 63 та ін.	74
8	Нараховано єдиний податок з доходу від інвестиційної та іншої діяльності	74	641

Джерело: сформовано автором

Платники податків мають право подавати заяви про застосування спрощеної системи оподаткування в будь-який час протягом дії воєнного стану. Якщо суб'єкт господарювання подає заяву після 01.04.2022 р., то він стає платником єдиного податку 3 групи з наступного робочого дня після подання заяви [23].

Проте, як свідчить практика, вітчизняні підприємства не поспішають скористатись правом переходу на спрощену систему оподаткування. Адже оподаткування доходу обумовлює сплату податку навіть підприємствами, у яких діяльність є збитковою. Економічна ж ситуація в країні обумовлює значне зростання сум витрат господарської діяльності й підвищення ризиків зменшення її ефективності. Підприємства несуть збитки і, насправді, сплата податку в розмірі 2% від доходу є суттєвим податковим навантаженням.

Висновки. Зважаючи на кардинальні зміни в економічному, ринковому, правовому середовищі, функціонування бізнесових структур, викликаних воєнною агресією Російської Федерації, у статті узагальнено особливості інформаційного забезпечення потреб управління в умовах воєнного стану. Нинішні особливості організації бізнес-процесів обумовлюють необхідність адаптації їхнього документування для забезпечення безперервного обліку й формування оптимальних інформаційних потоків. Це стало передумовою певної лібералізації вимог до первинного обліку. Обґрунтовано методику обліку державної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам через компенсації відсотків за залучення кредитних ресурсів. Майно підприємств, яке через територіальне його розміщення у зоні активних бойових дій, на тимчасово окупованих територіях чи через інші негативні фактори впливу війни, втратило свою корисність, потрібно визнавати, як специфічний об'єкт обліку, що потребує розробки особливої методики його оцінки. Розроблено пропозиції щодо облікового відображення втрат корисності такого майна. Зміни податкового законодавства й системи оподаткування мають на меті посилення регуляторної функції податків, направленої на активізацію економіки України й підтримку бізнесу. Запропоновано облікове відображення розрахунків за єдиним податком платників 3 групи, що дозволить, за його нарахування, зменшувати базу оподаткування (дохід), на який зазначений податок нараховується, відповідно до чинного законодавства.

Список використаних джерел

1. Інтерв'ю прем'єр-міністра України Дениса Шмигала агентству «Інтерфакс-Україна». URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/819010.html> (дата звернення: 02.04.2022).

2. Калетнік Г.М., Токарчук Д.М. Ефективність вирощування енергетичних культур та їх переробки на біопаливо в контексті забезпечення енергетичної автономії аграрних підприємств. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 1 (55). С. 9-25. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-1-1.

3. Гончарук І.В. Організаційно-економічне забезпечення енергетичної незалежності агропромислового комплексу. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2020. № 2 (52). С. 23-38. DOI: 10.37128/2411-4413-2020-2-2.

4. Коваль Н.І., Радченко О.Д., Іщенко Я.П. Стан та розвиток державної фінансової підтримки аграрного сектору України. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2021. № 2 (56). С. 108-124. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-2-8.

5. Офіційний вебсайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Уряд зняв бюрократичні перепони щодо експорту дозволених груп товарів. URL: <https://minagro.gov.ua/news/uryad-znyav-byurokratichni-pereponi-shchodo-ekportu-dozvolenih-grup-tovariv> (дата звернення: 02.04.2022).

6. Державна служба статистики України. Експрес-випуск. Валовий внутрішній продукт у I-IV кварталах 2021 року й у 2021 році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 02.04.2022).

7. Офіційний вебсайт Міністерства економіки України. Пріоритетні галузі, що потребують особливої підтримки під час війни. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cbdccfec-285d-43b0-9068-28876b470d45&title=MinekonomikiViznachiloPrioritetniGaluzi-SchoPotrebuiutOsobливоiPidtrimkiPidChasViini> (дата звернення: 02.04.2022).

8. Офіційний вебсайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Роз'яснення щодо можливих форм розрахункових документів. URL: <https://minagro.gov.ua/news/derzhprodspozhivsluzhba-nadaye-rozyasnennya-shchodo-mozhlyvih-form-rozrahunkovih-dokumentiv> (дата звернення: 02.04.2022).

9. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> (дата звернення: 02.04.2022).

10. Про загальну мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 69/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> (дата звернення: 04.04.2022).

11. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 04.04.2022).

12. Офіційний вебсайт Міністерства економіки України. Інформація щодо сфери трудових відносин в умовах воєнного стану. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-informaciya-shchodo-sferi-trudovih-vidnosin-v-umovah-voeyennogo-stanu> (дата звернення: 08.04.2022).

13. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 08.04.2022).

14. Деякі питання бронювання військовозобов'язаних в умовах правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2022 р. № 194. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2022->

%D0%BF#Text (дата звернення: 13.05.2022).

15. Офіційний вебсайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Україна має достатньо резервів продукції для споживання. URL: <https://minagro.gov.ua/news/stanom-na-zaraz-ukrayina-maye-dostatno-rezerviv-produkciyi-dlya-spozhyvannya> (дата звернення: 08.04.2022).

16. Промова Прем'єр-міністра України Дениса Шмигала на засіданні Кабінету Міністрів України 10 травня. URL: <https://mspu.gov.ua/news/promova-premyer-ministra-ukrayini-denisa-shmigalya-na-zasidanni-kabinetu-ministriv-ukrayini-10-travnya> (дата звернення: 14.05.2022).

17. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B2%D0%BD#w1_1 (дата звернення: 09.04.2022).

18. Деякі питання отримання, використання, обліку та звітності благодійної допомоги: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2022 р. № 202. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-otrimannya-vikoristannya-obliku-ta-zvitnosti-blagodijnoyi-dopomogi-202> (дата звернення: 09.04.2022).

19. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.03.1999 р. № 87. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 01.04.2022).

20. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 01.04.2022).

21. Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України щодо забезпечення кредитної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 р. № 274. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.04.2022).

22. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 28 «Зменшення корисності активів», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.12.2004 р. № 817. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> (дата звернення: 02.04.2022).

23. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (дата звернення: 07.04.2022).

References

1. Interview premier-ministra Ukrainy Denysa Shmyhalia ahentstvu «Interfaks-Ukraina» [Interview of the Prime Minister of Ukraine Denis Shmygal to Interfax-Ukraine]. interfax.com.ua. Retrieved from: <https://interfax.com.ua/news/interview/819010.html> [in Ukrainian].

2. Kaletnik, G.M., & Tokarchuk, D.M. (2021). Efektyvnist vyroshchuvannia enerhetychnykh kultur ta yikh pererobky na biopalyvo v konteksti zabezpechennia enerhetychnoi avtonomii ahrarynykh pidpryiemstv [Efficiency of energy crops growing and processing into biofuels in the context of ensuring energy autonomy of agricultural enterprises]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity*, 1 (55), 9-25. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-1-1 [in Ukrainian].

3. Honcharuk, I.V. (2020). Orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia enerhetychnoi nezalezhnosti ahropromyslovoho kompleksu [Organizational and economic support of energy independence of the agro-industrial complex]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity*, 2 (52), 23-38. DOI: 10.37128/2411-4413-2020-2-2 [in Ukrainian].

4. Koval, N.I., Radchenko, O.D., & Ishchenko, Ya.P. (2021). Stan ta rozvytok derzhavnoi finansovoi pidtrymky ahrarynoho sektoru Ukrainy [Status and development of state financial support of the agricultural sector of Ukraine]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky – Economy, finances, management: topical issues of science and practical activity*, 2 (56), 108-124. DOI: 10.37128/2411-4413-2021-2-8 [in Ukrainian].

5. Sait Ministerstva ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Uriad zniav biurokratychni perepony shchodo eksportu dozvolenykh hrup tovariv [Website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. The government has removed bureaucratic barriers to the export of permitted groups of goods]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from: <https://minagro.gov.ua/news/uryad-znyav-byurokratichni-pereponi-shchodo-ekportu-dozvolenih-grup-tovariv> [in Ukrainian].

6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ekspres-vypusk. Valovyi vnutrishnii produkt u I-IV kvartalakh 2021 roku i u 2021 rotsi [State Statistics Service of Ukraine. Express issue. Gross domestic product in the I-IV quarters of 2021 and in 2021]. *ukrstat.gov.ua*. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

7. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: Priorytetni haluzi, shcho potrebuiut osoblyvoi pidtrymky pid chas viiny [Ministry of Economy of Ukraine: Priority areas that need special support during the war]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=cbdccfec-285d-43b0-9068-28876b470d45&title=MinekonomikiViznachiloPrioritetniGaluzi-SchoPotrebuiutOsoblyvoiPidtrimkiPidChasViini> [in Ukrainian].

8. Sait Ministerstva ahrarynoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Roziasnennia shchodo mozhlyvykh form rozrakhunkovykh dokumentiv [Website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. Clarification of possible forms of settlement documents]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from: <https://minagro.gov.ua/news/derzhprodspozhivsluzhba-nadaye-roziasnennya-shchodo-mozhlyvih-form-rozrahunkovih-dokumentiv> [in Ukrainian].

9. Polozhennia pro dokumentalne zabezpechennia zapysiv u bukhhalterskomu obliku: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 88 [Regulations on documentary support of records in accounting: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 88]. (1995, May 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text> [in Ukrainian].

10. Pro zahalnu mobilizatsiiu: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 69/2022 [Decree of the President of Ukraine «On general mobilization» № 69/2022]. (2022, February 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69/2022#Text> [in Ukrainian].

11. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy № 322-VIII. [Code of Labor Laws of Ukraine of December № 322-VIII]. (1971, December 10). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].

12. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy: Informatsiia shchodo sfery trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu. [Ministry of Economy of Ukraine: Information on the sphere of labor relations in martial law]. *kmu.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiki-informaciya-shchodo-sferi-trudovih-vidnosin-v-umovah-voyennogo-stanu> [in Ukrainian].

13. Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu: Zakon Ukrainy № 2136-IX [Law of Ukraine On the organization of labor relations in martial of Ukraine № 2136-IX]. (2022, March 15). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> [in Ukrainian].

14. Deiaki pytannia broniuвання viiskovozoboviazanykh v umovakh pravovoho rezhymu voiennoho stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 194. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some issues of reservation of conscripts under martial law» № 194]. (2022, March 3). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/194-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

15. Sait Ministerstva aharnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy. Ukraina maie dostatno rezerviv produktsii dlia spozhyvannia [Website of the Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine. Ukraine has enough reserves of products for consumption]. *minagro.gov.ua*. Retrieved from <https://minagro.gov.ua/news/stanomna-zaraz-ukrayina-maye-dostatno-rezerviv-produkciyi-dlya-spozhyvannia> [in Ukrainian].

16. Promova Premier-ministra Ukrainy Denysa Shmyhalia na zasidanni Kabinetu Ministriv Ukrainy 10 travnia [Speech by the Prime Minister of Ukraine Denis Shmygal at the sitting of the Cabinet of Ministers of Ukraine on May 10]. (2022, May 10). *mstu.gov.ua*. Retrieved from: <https://mstu.gov.ua/news/promova-premyer-ministra-ukrayini-denisa-shmigalya-na-zasidanni-kabinetu-ministriv-ukrayini-10-travnja> [in Ukrainian].

17. Podatkovyi kodeks Ukrainy № 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated № 2755-VI]. (2010, December 2). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17?find=1&text=%D1%81%D0%B0%D0%B4%D1%96%D0%B2%D0%BD#w1_1 [in Ukrainian].

18. Deiaki pytannia otrymannia, vykorystannia, obliku ta zvitnosti blahodiinoi

dopomohy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 202 [Some issues of receipt, use, accounting and reporting of charitable assistance: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 202]. (2022, March 5). *kmu.gov.ua*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-otrimannya-vikoristannya-obliku-ta-zvitnosti-blagodijnoyi-dopomogi-202> [in Ukrainian].

19. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhaltenskoho obliku № 9 «Zapasy»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 87 [National Regulation (Standard) of Accounting № 9 «Inventories»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 87]. (1999, March 21). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> [in Ukrainian].

20. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhaltenskoho obliku № 7 «Osnovni zasoby»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 92 [National Regulation (Standard) of Accounting № 7 «Fixed Assets»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 92]. (2000, April 27). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> [in Ukrainian].

21. Pro vnesennia zmin do deiakykh aktiv Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo zabezpechennia kredytnoi pidtrymky silskohospodarskym tovarovyrobnykam: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 274 [On Amendments to Certain Acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine Concerning the Provision of Credit Support to Agricultural Producers: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 274]. (2022, March 12). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/274-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

22. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhaltenskoho obliku № 28 «Zmenschennia korysnosti aktyviv»: Nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy № 817 [National Regulation (Standard) of Accounting № 28 «Decrease in usefulness of assets»: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 817]. (2004, December 24). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05#Text> [in Ukrainian].

23. Pro vnesennia zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrainy ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo dii norm na period dii voiennoho stanu: Zakon Ukrainy № 2120-IX [Law of Ukraine «On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Effect of Norms for the Period of Martial Law» № 2120-IX]. (2022, March 15). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> [in Ukrainian].

Відомості про автора

ЩЕНКО Яна Петрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та оподаткування в галузях економіки, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: jana_2006@ukr.net).

ISHCHENKO Yana – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Account and Taxation in the Fields of the Economy, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3, Soniachna Str., e-mail: jana_2006@ukr.net).